

sociologi og mentalitet. Kedward behandler indgående de store maquis-opstande og bybesættelser som Glière, Mont Mouchet, Tulle og Vercors, og de forskellige konceptioner der drev dem frem – og som i de fleste tilfælde førte til tragedie. Men ellers beskæftiger han sig ikke meget med den militære side, eller overhovedet med den overordnede strategi. Vi får heller ikke meget at vide om de store modstandsorganisationers forhold til maquisen. Det der især interesserer Kedward er maquisen som *a culture of outlaw*, og som myte og legende – en analytisk tilgang hvor han bygger kraftigt på sit eget oral history-projekt fra Cevennerne. Her fremstår maquisarden både som bandit og patriot, som fredløs i den første tids kamp om mad og klæder og penge – hvor også bankrøveri kunne indgå – og samtidig som inkarnationen af den væbnede opstand på landet, ren og stærk og uplettet af kompromiserne i byerne. Kedward er ikke revisionist. I den løbende debat om modstandsbevægelsens militære betydning for befrielsen anlægger han en positiv vurdering. Men ellers fastholder han kampene som et mål i sig selv, i den store *levée en masse*-tradition fra 1792. Befrielsen realiserede drømmen om *la insurrection nationale*, der rensede ud, og gav magten tilbage til folket, i spidsen for den demokratiske modstandshær. Så meget desto større blev følelsen af forræderi da det officielle Frankrig under De Gaulle tog monopol på modstanden og marginaliserede maquisen som historisk erfaring. Vi kender mekanismerne fra Danmark. Kedwards inspirerende bog har bud til alle okkupa-tionsforskere. Vi venter med spænding på hans annoncerede tredje bind om modstandsbevægelsen i byerne.

Hans Kirchhoff

JANNE FLYGHED: Rättstat i kris. Spioneri och sabotage i Sverige under andra världskriget. Stockholm, Federativs, 1992, 566 s., ill.

Under Den anden Verdenskrig var Sverige et af hovedcentrene for agentvirksomhed fra både allieret og fra tysk side. Det er velkendt at den danske militære efterretningstjeneste til fordel for England opererede gennem Sverige i kraft af Ebbe Muncks placering i Stockholm. Der var personalemæssigt voldsomt opsvulmede ambassader fra de krigsførende stater, hvor en stor del af personalet var tilknyttet de respektive E-tjenester og sikkerhedsapparater. Meget af denne virksomhed var rettet mod de krigsførende modparter, men selvfølgelig blev der også udøvet spionage mod både svenske militære og økonomiske mål. Det gjaldt ikke mindst den svenske malmeksport og det svenske transportsystem. Endelig var der også tilfælde af udenlandsk organiseret sabotage mod svenske mål.

Den svenske stat måtte selvfølgelig beskytte egne interesser og sikre, at virksomheden ikke truede Sveriges muligheder for at holde sig udenfor krigen. Fra mange tidligere svenske undersøgelser, dels indenfor rammerne af det store historiske projekt SUAV fra 1970'erne (Sverige under andra världskriget) og fra bøger af især W.M. Carlgren, har vi et grundigt kendskab til elasticiteten i den svenske neutralitetspolitik. I krigens første år, hvor truslerne mod Sverige især udgik fra en mulig tysk invasion eller tysk pression i meget direkte former, blev den svenske politik udformet med skyldig hensyntagen til tyske interesser og tyske krav. Fra krigens vendepunkt ved årsskiftet 1942/43 var der klare ændrin-

ger i den svenske neutralitetspolitik, så den herefter i alt væsentligt blev administreret til fordel for de allierede, herunder ikke mindst med en meget omfangsrig og direkte støtte til norske og danske eksilorganisationer og flygtninge. Sveriges interesse var nu at undgå international isolation efter krigen og at genopbygge venskabelige forbindelser til de stater og kræfter, som man kunne have krænket gennem den de facto pro-tyske neutralitetspolitik i begyndelsen af krigen.

Janne Flyghed analyserer i sin afhandling denne problemstilling indenfor retspolitikken med henblik på sikkerhedstjenestens og domstolenes virksomhed mod spionage og sabotage i Sverige. Ikke overraskende når han til samme resultat som andre undersøgelser, at den svenske politik skifter i begyndelsen af 1943. Hvor der indtil 1943 administreres til fordel for tyske interesser, rejses få anklager mod tyske spioner eller tysk virksomhed i Sverige, men især mod virksomhed udøvet af allierede eller nordmænd og danskere, så rejses der fra 1943 flest anklager mod virksomhed til fordel for tyskerne. I sin domspraksis følger domstolene anklagemyndighedens praksis op.

Janne Flyghed har en grundig analyse af den svenske sikkerhedslovgivning, der giver meget vidtgående beføjelser til sikkerhedstjenesten. Der blev kontrolleret næsten 50 millioner postforsendelser og aflyttet 11 millioner telefonsamtaler under krigen. Lovgivningen gav mulighed for sikkerhedsforvaring uden domstolskendelse i op til 2 måneder, og disse muligheder blev anvendt flittigt. I alt rejstes der næsten 2000 anklager ved svenske domstole for virksomhed, der udgjorde trusler mod den svenske stats sikkerhed. Disse sager er Janne Flygheds hovedmateriale.

Undersøgelsens principielle hovedsigte er den klassiske problemstilling, i hvilket omfang og med hvilke midler en retsstat kan forsvare sig mod trusler mod sin eksistens, uden at anvendelsen af sådanne midler i sig selv truer retsstaten. Eller konflikten mellem statsræson og de borgerlige rettigheder i et demokrati. Han konkluderer, at i situationen var det nødvendigt med indskrænkninger i de almindelige friheder og med etableringen af et sikkerhedsapparat, men han når frem til, at den politiske kontrol med dette apparat var helt utilstrækkelig. Oprettelsen af det store administrative kontrolapparat ved den almene sikkerhedstjeneste bliver holdt hemmeligt for Rigsdagen og først kendt her i 1943 ved en tilfældighed. Det uheldige heri skærpes i betragtning af, at det svenske sikkerhedsapparat havde flere pro-tyske embedsmænd i meget centrale stillinger.

Janne Flyghed er kriminolog og afhandlingen er udarbejdet i et retshistorisk miljø. Der er dog bestemt ikke tale om en snæver retshistorisk analyse. I sin velskrevne fremstilling kommer forfatteren vidt omkring i det svenske statsapparat, det svenske retsvæsen og i en række vigtige problemstillinger for hele den svenske udenrigspolitik.

Janne Flyghed har således også gennem sin afhandling belyst vigtige vilkår for den omfattende danske virksomhed i Sverige under krigen. I fortsatte danske besættelsestidsstudier, der berører forbindelsen til Sverige, er det nødvendigt at være opmærksom på Janne Flygheds bog.

Palle Roslyng-Jensen